

INSTYTUT RYBACTWA ŚRÓDLĄDOWEGO
w Olsztynie im Stanisława Sakowicza
ZAKŁAD RYBACTWA RZECZNEGO w Żabieńcu
ul. Główna 48, 05-500 Piaseczno tel. 022/7970853, tel/fax 022/7562044, 7562088

L.dz. ZRRz – 29/2012

Żabieniec 31.05.2012 r.

**Opinia dotycząca możliwości ograniczenia połowów rybackich w
obwodach rybackich: rzeki Bug nr 5, Narew nr 6 i 8, Zbiornika
Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7 oraz rzeki Wisła nr 3 i 4**

dr hab. inż. Wiesław Wiśniewolski, prof. IRS

Podstawa przygotowania opinii

Opinię przygotowano dla Okręgu Mazowieckiego Polskiego Związku Wędkarskiego, 00-831 Warszawa ul. Twarda 42, na podstawie pisma L.dz. 1043/ZiOW/2011. Opinia odnosi się do podjętej na IV Zjeździe Delegatów uchwały, cyt. „...*W oparciu o wieloletnią analizę wyników rejestrów wędkarskich, dokumentację naukową i rezultaty własnych badań ichtiologicznych, podjąć działania w Regionalnym Zarządzie Gospodarki Wodnej mające na celu zmianę operatów rybackich w kwestii ograniczenia działalności rybackiej w wodach użytkowanych przez Okręg Mazowiecki, uwzględniając również szkodliwą dla rybactwa presję kormoranów*”.

Przytaczany zapis uchwały stanowi konsekwencją powszechnego w środowisku wędkarskim przekonania, że zasoby ryb w wodach użytkowanych przez Polski Związek Wędkarski powinny być dostępne tylko dla uprawnionych do wędkowania. W związku z tym stale wnoszone są przez wędkarzy do Zarządu Okręgu Mazowieckiego postulaty, o wyłączeniu z odłowów sieciowych obwodów rybackich: rzeki Wisła nr 3 i nr 4, Narew nr 6, nr 7 (Zbiornik Zegrzyński), nr 8 oraz Bug nr 5. Celem przedkładanej opinii jest wyjaśnienie możliwości wprowadzenia takich wyłączeń.

Opinia

W myśl zapisu artykułu 196 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229), jednym z celów racjonalnej gospodarki rybackiej prowadzonej na wodach płynących jest wykorzystywanie produkcyjnych możliwości wód, zgodnie z operatem rybackim, w sposób nienaruszający interesów uprawnionych do rybactwa w tym samym dorzeczu, z zachowaniem zasobów ryb w równowadze biologicznej i na poziomie umożliwiającym gospodarce korzystanie z nich przyszłym uprawnionym do rybactwa. Oznacza to, że zasady prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej na wodach płynących określone są operatem rybackim. Sformułowane są w nim warunki prowadzenia eksploatacji połowowej, potrzeby ochrony oraz struktura gatunkowa i wielkość zarybień. Gospodarka zarybieniowa musi być przy tym zgodna ze składem zespołu ichtiofauny zasiedlającej wody obwodu rybackiego, dopasowana do możliwości rekrutacji gatunków w drodze naturalnego tarła, w końcu uwzględniać wyniki odłowów ryb, aby móc w odpowiednim zakresie rekompensować wyniki silnej eksploatacji połowowej oddziałującej na poszczególne gatunki ryb. Jest to bardzo ważne, bowiem sposób prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej jest podczas dokonywanych obowiązkowo co trzy lata kontroli, konfrontowany z zapisami operatu.

Oceny gospodarki rybackiej wykonane przez Marszałka Województwa Mazowieckiego dla obwodu rybackiego Zbiornika Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7 (PŚ.ZD.IV/MZ/6056-1/09) oraz obwodu rybackiego rzeki Wisła nr 3 (PŚ-ZD-IV.7141.1.2011.MZ), które analizowano podczas przygotowania opinii stwierdzają, że gospodarka rybacka jest w nich prowadzona prawidłowo.

Cechą racjonalnej gospodarki rybackiej jest elastyczność działań, dostosowanych do zmieniających się uwarunkowań przyrodniczych i społecznych oraz antropogenicznych oddziaływań. Wzajemne oddziaływanie tych czynników posiada decydujący wpływ na możliwość prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej, wymuszając równocześnie wprowadzanie do niej bieżących korekt wynikających np. z powodzenia/niepowodzenia naturalnego tarła czy wysokości odłowu poszczególnych gatunków ryb. Fundamentalne znaczenie dla możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej posiada zatem prowadzenie dokładnej ewidencji struktury gatunkowej i wysokości odłowów.

Metody oraz intensywność odłowów wynikają z możliwości produkcyjnych wód obwodu i stanu zasobów ryb, technicznych warunków prowadzenia odłowów oraz frekwencji wędkujących. Będące przedmiotem opinii obwody rybackie Wisły 3 i 4, Narwi 6 i 8 oraz Bugu 5, różnią się produktywnością i warunkami prowadzenia gospodarki rybackiej od obwodu Zbiornika Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7. Cechami charakterystycznymi tego ostatniego obwodu są bowiem:

- bardzo wysoka produktywność rybacka, wynikająca ze stałego dopływu biogennych związków;
- masowo rozwijające się pogłowie leszcza, krąpia i płoci, wykazujące silną tendencję do przegęszczania populacji tych gatunków i tworzenia bardzo wysokiej biomasy;
- złe warunki techniczne prowadzenia w Zbiorniku Zegrzyńskim odłowów sieciowych przy pomocy nieselektywnych narzędzi jakimi są przywłoka oraz niewód;
- okresowe występowanie intensywnych migracji ryb pomiędzy Zbiornikiem Zegrzyńskim, a płynącymi powyżej odcinkami Bugu (obwód nr 5) i Narwi (obwód nr 6) – latem wychodzą one do rzek, jesienią spływają do zbiornika;
- silna presja wędkarska, ukierunkowana w pierwszym rzędzie na odłów gatunków ryb drapieżnych oraz duże egzemplarze ryb karpowatych;
- zdecydowanie mniejsze zainteresowanie wyławianiem krąpia oraz drobnej płoci i leszcza.

W odróżnieniu od Zbiornika Zegrzyńskiego pozostałe obwody nie odznaczają się aż tak wysoką produktywnością, co wynika z braku kumulacji biogennych związków, które stale unoszone i rozcieńczane są rzecznyymi wodami. Ma to zdecydowany wpływ na warunki środowiskowe tych obwodów i określone nimi zasady gospodarki rybackiej. Obwód nr 8 rzeki Narew wyróżnia się natomiast tym, że w odcinku rzeki poniżej zapory w Dębem stale występują wysokie koncentracje ryb. Wpływa to na uzyskiwane w obwodzie wyniki odłowów. W porównaniu do poprzednich, obwody rybackie rzeki Wisła nr 3 i 4, funkcjonują w warunkach swobodnie płynącej dużej rzeki.

W operatach rybackich zapisano potrzebę prowadzenia dwóch systemów eksploatacji połowowej - odłowów wędkarskich oraz odłowów sieciowych. Przy tym w założeniach gospodarki połowowej, odłowom wędkarskim nadano priorytet

przyjmując zasadę, że wobec wysokiej presji wędkarskiej poziom odłowów sieciowych będzie ograniczony, dostosowany do wysokości i struktury gatunkowej wędkarskich odłowów. Wyrazem tego jest wprowadzenie dużych ograniczeń w eksploatacji gospodarczej. Przytaczając za opracowaniem „Opinia dotycząca możliwości wyłączenia z odłowów sieciowych obwodów rybackich Bugu, Narwi oraz Zbiornika Zegrzyńskiego, będących w użytkowaniu Okręgu Mazowieckiego Polskiego Związku Wędkarskiego”, które wykonano w Instytucie Rybactwa Śródlądowego Zakładzie Rybactwa Rzecznego, w czerwcu 2009 r. (L.dz. ZRRz – 07/71/7/24/09), ograniczenia w odłowach sieciowych obejmują.

- Zakaz ich prowadzenia we wszystkich obwodach od 1 stycznia do 30 maja, a w pozostałym okresie prawo połowu od wtorku godz. 14:00 do środy godz. 10:00 i czwartku godz. 14:00 do piątku godz. 10:00. Jedynie w Zbiorniku Zegrzyńskim pozostawiono jednej brygadzie rybackiej (2 osobowa załoga łodzi), prawo łowienia w ciągu 5 dni, w tygodniu.
- Ograniczenia ilości odławianych sieciami ryb drapieżnych - szczupaka, sandacza i suma, wraz z obowiązkiem wypuszczania wszystkich złowionych, które są w dobrym stanie, dobrze rokującym o ich przeżyciu po wypuszczeniu. Równocześnie wprowadzono obowiązek wpisywania do notatnika na łodzi każdej złowionej ryby drapieżnej, która nie została wypuszczona. Brak takiego zapisu jest traktowany podczas kontroli straży rybackiej równoznacznie z kłusownictwem.
- Wprowadzono ponadto we wszystkich będących przedmiotem opinii obwodach rzecznych wielokilometrowe odcinki, na których łowienie sieciami nie jest dozwolone. Zakaz ten dotyczy także większości starorzeczy, traktowanych jako miejsca ochrony tarła oraz zimowania ryb.

Wprowadzone ograniczenia wychodzą naprzeciw postulatom wędkarzy, lecz równocześnie zakres tych ograniczeń dostosowany jest do potrzeb realizacji racjonalnej gospodarki rybackiej, uwzględniającej warunki środowiskowe produkcji rybackiej i potrzebą ochrony zasobów ryb. W tej sytuacji żądanie całkowitej likwidacji odłowów sieciowych, ocenić należy jako nieuzasadnione merytorycznie, a nawet niebezpieczne w kontekście możliwości dalszego wywiązywania się z obowiązku prowadzenia w obwodach racjonalnej gospodarki rybackiej.

W celu uzasadnienia tego stanowiska sięgnąć należy po wyniki eksploatacji połowowej prowadzonej w latach 2005-2008 w obwodach rybackich rzeki Wisła nr

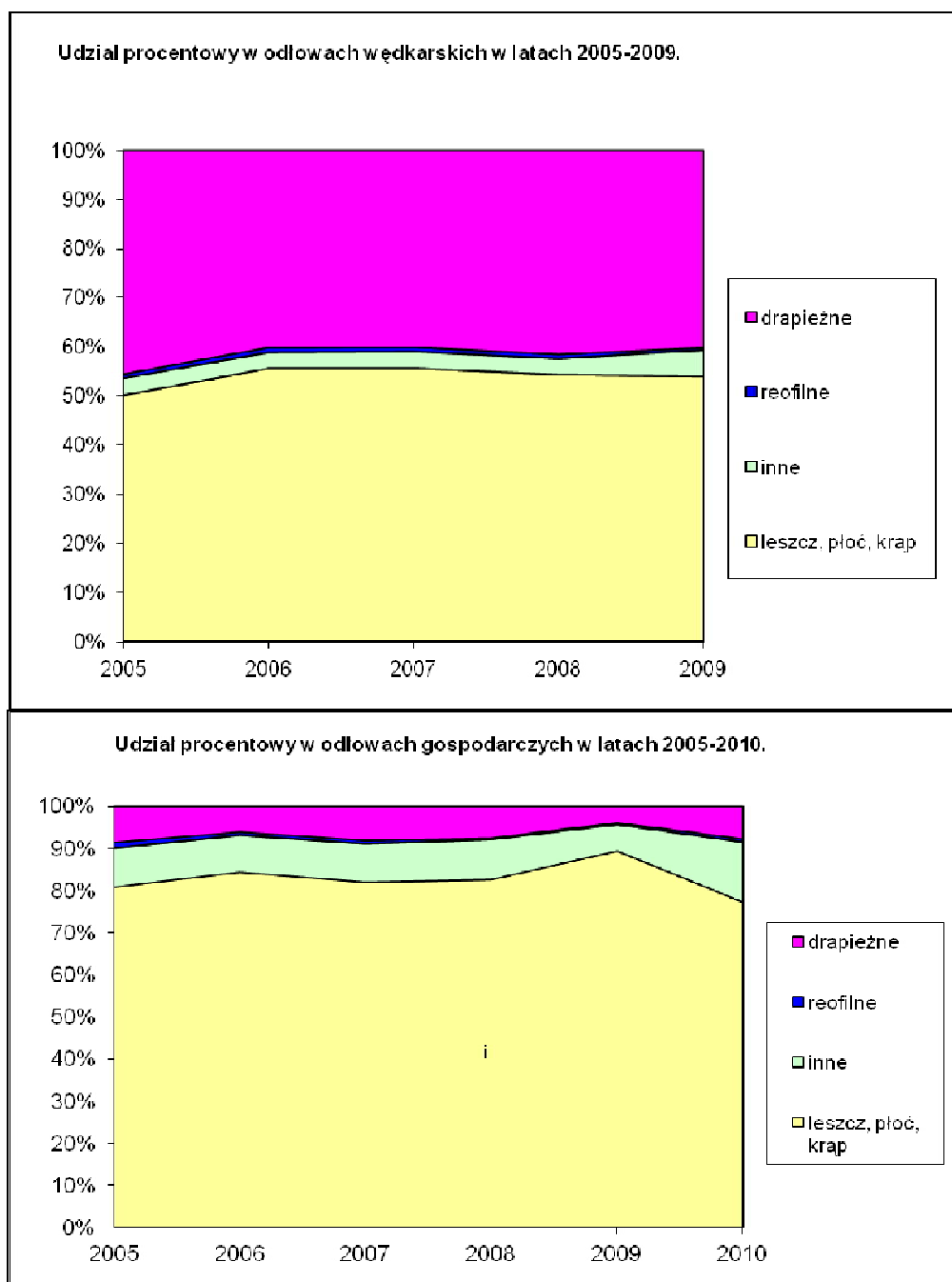
3, rzeki Narew nr 7 (Zbiornik Zegrzyński) oraz rzeki Narew nr 8. Porównanie struktury gatunkowej i wysokości odłowów sieciowych i wędkarskich w tych obwodach, w latach 2005-2008 w podziale na najważniejsze gatunki i ich charakterystyczne grupy, ważne od strony prawidłowego funkcjonowania ekosystemu rzeki, przedstawia się następująco.

Tabela 1. Wyniki eksploatacji połowowej w obwodach rybackich rzeki Wisła nr 3, Zbiornika zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7 oraz rzeki Narew nr 8, w latach 2005-2008.

Gatunek	Wisła nr 3 – 4280,881 ha				Narew nr 7 (Zbiornik Zegrzyński) – 3787.005 ha				Narew nr 8 – 479,1 ha			
	sieciowe		wędkarskie		sieciowe		wędkarskie		sieciowe		wędkarskie	
	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%
Leszcz	16409	73,75	105100	34,38	31147	50,64	211260	32,97	1730	61,57	33939	33,07
Płoc i wzdręga	313	1,41	47474	15,53	4976	8,09	89386	13,95	225	8,01	25836	25,17
Krąp	1159	5,21	28101	9,19	15587	25,34	42650	6,66	239	8,51	9827	9,57
Szczupak	322	1,45	65739	21,51	1789	2,91	160462	25,04	29	1,03	13481	13,13
Sandacz												
Sum												
Jaź	3311	14,88	22793	7,46	1527	2,48	6996	1,09	565	20,11	4232	4,12
Kleń												
Boleń												
Brzana												
Certa												
Świnka												
Pozostałe	736	3,31	36483	11,93	6486	10,54	124202	19,38	22	0,78	15324	14,93
RAZEM (2005-2008)	22250	100	305690	100	61510	100	640759	100	2810	100	102639	100
Kg/ha	1,30		17,85		4,06		42,30		1,47		53,56	

Analiza wskazuje na priorytetową funkcję wędkarskiej eksploatacji. W poszczególnych obwodach stanowią one: rzeki Wisła nr 3 - 93,2%, Zbiornika Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7 - 91,2%, rzeki Narew nr 8 – 97,3%. Odłowy sieciowe ukierunkowane są bardziej na odłów eurytopowych ryb karpiowatych (leszcz, krąp, płoc) - od 78,1 do 84,1% całkowitej masy; odłowy wędkarskie – od 53,4 do 67,8%. Zróznicowanie presji połowowej pomiędzy tymi systemami eksploatacji szczególnie zaznacza się w odniesieniu do ryb drapieżnych: sieci - od 1,0 do 2,9%, wędkarki od 13,1 do 21,5% udziału. Wyraźnie widoczna jest funkcja uzupełniająca (regulacyjna) sieciowej eksploatacji w odniesieniu do grupy ryb karpiowatych eurytopowych. Jest to ważne z uwagi na zdolność tych gatunków do tworzenia nadmiernie licznych populacji w warunkach ich niedostatecznej eksploatacji połowowej. Szczególnie wrażliwym ekosystemem jest pod tym względem Zbiornik

Zegrzyński. Znaczenie eksploatacji sieciowej jako narzędzia regulowania niedołowionej części połowia ryb, zaznacza się niezwykle wyraźnie przy porównaniu struktury odłowów wędkarskich i sieciowych prowadzonych tutaj w latach 2005-2010 (Rys. 1).

Rysunek 1. Struktura udziału (%) charakterystycznych grup ryb w odłowach sieciowych i wędkarskich prowadzonych w obwodzie rybackim Zbiornika Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7, w latach 2005-2010.

Drapieźne – boleń, okoń, sandacz, sum, szczupak, węgorz.

Reofilne – brzana, jaź, kleń, miętus, świnka.

Inne – amur, karaś, karp, lin, tołpyga.

Eutrofizujące – leszcz, płoć, krap.

W analizowanym okresie udział ryb drapieżnych wahał się, w całkowitej masie odłowów wędkarskich od 39,6 do 45,2%, natomiast sieciowych od 3,9 do 8,5%. Łączny udział leszcza, krąpia i płoci wynosił natomiast w odłowach: wędkarskich – 49,8 do 53,9%, sieciowych – od 77,2 do 89,4%. Zainteresowaniem wędkarzy wyraźnie cieszy się płoć, która w poszczególnych latach stanowiła od 13,0 do 14,4% masy całkowitego odłowu. W przeciwieństwie do niej krąg stanowił od 5,7 do 8,4% masy; dla porównania w sieciach od 19,1 do 27,1%.

W kontekście analizowanej struktury i poziomu odłowów gospodarczych i wędkarskich, zwrócić należy uwagę na kluczowy aspekt, który odgrywa podstawowe znaczenie w racjonalnej gospodarce rybackiej. W odłowach wędkarzy udział ryb drapieżnych wahał się w przedziale od 39,6 do 45,2%. W wartościach bezwzględnych oznacza to, że wędkarze w obwodzie rybackim Zbiornika Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7, w latach 2005-2009, wyławiali rocznie od 60858 do 71391 kg ryb drapieżnych, tj. od 16,1 do 18,9 kg/ha. Tak intensywna eksploatacja ryb drapieżnych stanowi silne obciążenie dla ekosystemu zbiornika (obwodu). Bez odpowiednio intensywnego wspierania populacji ryb drapieżnych metodą zarybiania, stymuluje bowiem (poprzez niedobór drapieżników), nadmierny rozwój populacji niepożądanych w nadmiarze ryb karpiowatych (leszcz, krąg, płoć). W takiej sytuacji koniecznym wsparciem są pełniące ograniczającą, regulacyjną funkcję odłowu sieciowe.

Zagrożenie dla ekosystemu wodnego związane z nadmierną presją wędkarską skierowaną na gatunki drapieżne, zostało pośrednio zasygnalizowane w odpowiedzi Marszałka Województwa Mazowieckiego, pismo znak PŚ-ZD-IV.7143.2.2011.MZ, udzielonej dnia 18 maja 2011 r. Grupie Inicjatywnej Wędkarzy postulującej ograniczenie/likwidację odłowów sieciowych. W końcowej sentencji pisma oceniającego w szerokim aspekcie gospodarkę rybacką prowadzoną w obwodzie rybackim zbiornika Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7 czytamy bowiem, *cyt. ...Ze względu na powyższe , brak jest podstaw by ograniczyć połowy rybackie. W sytuacji gdy badania monitoringowe wykażą, że zachodzą niekorzystne zmiany w składzie ichtiofauny wód obwodu rybackiego Zbiornika Zegrzyńskiego na rzece Narew nr 7, zostaną podjęte odpowiednie działania. Jeżeli zostaną podjęte jakiegokolwiek działania ograniczające, w pierwszej kolejności ze względu na natężenie presji wędkarskiej, powinny dotyczyć one połowów amatorskich*".

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza gospodarki rybackiej prowadzonej w obwodach rybackich: rzeki Wisła nr 3 i nr 4, Narew nr 6, nr 7 (Zbiornik Zegrzyński), nr 8 oraz Bug nr 5, upoważnia do sformułowania następujących konkluzji.

1. Prowadzona w wymienionych obwodach rybackich gospodarka rybacka, w pełni spełnia określone w przepisach prawnych i zapisane w operatach rybackich kryteria racjonalności.
2. Należy utrzymać w dotychczasowym wymiarze mieszany system eksploatacji połowowej - odłowy wędkarskie oraz odłowy sieciowe, przy zachowanym priorytecie odłowów wędkarskich.
3. Eksploatacja sieciowa powinna zostać utrzymana na dotychczasowym poziomie i strukturze gatunkowej odłowu – nacisk na regulację liczebności populacji ryb karpiowatych, w szczególności leszcza, krąpia i płoci.

W opinii wobec braku materiałów nie uwzględniono ewentualnego wpływu na populacje ryb presji kormorana czarnego. Według posiadanej przez opiniującego wiedzy, problem ten nie występuje w przedmiotowych obwodach rybackich w dużej skali, podobnej obserwowanej w obwodzie rybackim Zbiornika Włocławskiego na rzece Wisła nr 5. By możliwe było odniesienie się do problemu presji kormorana czarnego na ichtiofaunę obwodów rybackich Okręgu Mazowieckiego Polskiego Związku Wędkarskiego, konieczne jest podjęcie odpowiednich badań.

Materiały źródłowe

1. Akty prawne.
2. Oceny wypełniania obowiązku prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w obwodach rybackich: rzeki Wisła nr 3 (PŚ-ZD-IV.7141.1.2011.MZ), rzeki Narew nr 7 (PŚ.ZD.IV/MZ/6056-1/09). Marszałek Województwa Mazowieckiego.
3. Operaty rybackie obwodów rybackich: rzeki Wisła nr 3 i nr 4, Narew nr 6, nr 7, nr 8 i Bug nr 5, będących w użytkowaniu Okręgu Mazowieckiego Polskiego Związku Wędkarskiego w Warszawie.
4. Opinia dotycząca możliwości wyłączenia z odłowów sieciowych obwodów rybackich Bugu, Narwi oraz Zbiornika Zegrzyńskiego, będących w użytkowaniu Okręgu Mazowieckiego Polskiego Związku Wędkarskiego. 2009. Instytut Rybactwa Śródlądowego, Zakład Rybactwa Rzecznego w Żabieńcu.
5. Pismo Marszałka Województwa Mazowieckiego znak PŚ-ZD-IV.7143.2.2011.MZ, z dnia 18 maja 2011 r.

6. Zapisy w księgach gospodarczych prowadzonych przez Okręg Mazowiecki Polskiego Związku Wędkarskiego dla obwodów rybackich rzeki Wisły, Narew i Bug.